

מנהיגותו של משה

משה רבינו הוא הבולט מבין המנהיגים שצמחו לעם היהודי, הן משום שהוא הוביל את העם בשעות הגורליות שבהם העם נוצר תוך יציאה משעבוד קשה והן משום שהקב"ה עצמו ממנה אותו לתפקיד זה שלבסוף הופך אותו לאדון כל הנביאים מוסר תורה לישראל. כדאי וצריך לעיין מהיכן צמח מנהיג זה ומה תכונות האופי שנדרשו לגידולו.

נתחיל מילדותו של משה. בעקבות גזרת כל הבן הילוד תשליכהו נאלצו הורי משה להצפינו "שִׁלְשָׁה יָרָחִים" ומש"לא יכלה עוד הצפינו ותקח לו תבת גמא ותחמרה בחמר ובזפת ותשם בה את הילד ותשם בסוף על שפת היר"ה" ההמשך ידוע, ולבסוף לאחר ימי הנקתו נאלצת המשפחה למסור את משה "ויגדל הילד ותבא אהו לבת פרעה ויהי לה לבן ותקרא שמו משה ותאמר כי מן המים משיתהו" כאן המקום לשאול, מדוע סיבב ריבונו של עולם את הדברים כך, שמנהיג ישראל הראשון יצמח בבית פרעה הגוי? האם לא ראוי יותר שילמד בת"ת, ישיבה וכו'?

האבן עזרא מבאר את הענין כך: "ומחשבות השם עמקו, ומי יוכל לעמוד בסודו, ולו לבד נתכנו עלילות. אולי סבב השם זה שיגדל משה בבית המלכות להיות נפשו על מדרגה העליונה בדרך הלימוד והרגילות, ולא תהיה שפלה ורגילה להיות בבית עבדים. הלא תראה, שהרג המצרי בעבור שהוא עשה חמס. והושיע בנות מדין מהרועים, בעבור שהיו עושים חמס להשקות צאן מהמים שדל"ו למדנו א"כ, שהתכונה הראשונה שנדרשת ממנהיג, היא נפש גבוהה, מנהיג שלא פוחד ואומר את האמת ללא חשש.

האבי"ע הנ"ל מוכיח תכונה זו מהמקרים שארעו את משה בהמשך חייו, ואכן תוך כדי גדילתו בבית פרעה מספר הכתוב: "ויהי בַּיָּמִים הָהֵם וַיִּגְדַּל מֹשֶׁה וַיֵּצֵא אֶל אָחָיו וַיֵּרָא בְּסִבְלָתָם... ומה בכך שראה את אחיו עובדים, הרי כולם ראו זאת? מבאר רש"י: "נתן עיניו ולבו להיות מיצר עליהם". מנהיג אמיתי הוא זה שחש באמת את צרת העם.

המשך בעמוד הבא

לחברי וחברות קהילת שוהם היקרים.

אנחנו בפתחו של סגר הדוק ומתפללים שהוא יהיה האחרון,

לפני שנוכל לחזור ולחיות בנורמליות בלי מסכות וזומים.

עד אז חובתנו לעשות הכל לשמור על חיינו וחיי זולתנו

ולהקפיד על ההנחיות של רשויות הבריאות.

ההנחיות האחרונות שוללות התקהלות של יותר מעשרה באוויר הפתוח,

מה שאומר שכל מנין חייב להיות מינימלי ומצומצם.

יחד עם זאת המחוקק לא קבע ריחוק מינימלי בין קבוצה לקבוצה

ולכן מוטל עלינו להפעיל שכל ישר וליצור הפרדה מובהקת ומוחלטת בין קבוצות המתפללים.

על כן, המלצתי שמרגע שמתקבצים באזור, יותר מעשרה, הללו שומרים על ריחוק של

חמישה מטרים ממניין המתפללים ומרגע שמגיעים לעשרים, עושים מנין נפרד לחלוטין,

כדי שיהיה ברור שאכן בשתי התקהלויות שאין ביניהם כל קשר.

את קריאת התורה ניתן לשמוע מבעל קורא אחד לכולם.

הרב דוד סתיו

המשך מעמוד קודם

נחזור לארועים המתרחשים למשה לאחר צאתו אל אחיו, תחילה העימות עם המצרי: "וַיֵּרָא אִישׁ מִצְרִי מִכָּה אִישׁ עִבְרִי מֵאֶחָיו: וַיִּפֶּן כֹּה וְכֹה וַיֵּרָא כִּי אֵין אִישׁ וַיֵּד אֶת הַמִּצְרִי וַיִּטְמְנֵהוּ בַחֹל" אחר"כ "וַיֵּצֵא בַיּוֹם הַשֵּׁנִי וְהָיָה שְׁנֵי אַנְשִׁים עִבְרִים נָצִים וַיֹּאמְרוּ לְרֹשֶׁע לָמָּה תִּכָּה רֵעֶךָ" ולאחר שנודע הדבר נאלץ משה לברוח למדין ושם נגלה לעיניו: וּלְכֹהֵן מִדֵּין שְׁבַע בָּנוֹת וַתְּבִאֶנָּה וַתַּדְלֶנָּה וַתְּמַלְאֶנָּה אֶת הָרְהָטִים לְהַשְׁקוֹת צֶאֱן אֲבִיהֶן: וַיָּבֵאוּ הָרָעִים וַיִּגְרְשׁוּם וַיִּקֶּם מֹשֶׁה וַיּוֹשַׁעַן וַיִּשְׁקֶךְ אֶת צֹאֲנָם: אֲנֹכִי מְנִיחִים שְׂמֹשֶׁה עֵבֶר בִּימֵי גְדִילָתוֹ בְּבֵית פְּרַעָה חֳוִית רַבּוֹת, אֲךְ מִכָּל אֱלוֹ מִתְעַלֵּם הַכְּתוּב לְמַעַט שְׁלוֹשׁ הָאֲרֻעִים הַנִּ"ל. אֲרֻעִים אֱלוֹ אֵינָם סֵתָם תִּקְרִיזוֹת, אֲלֹא מְדוּבָר בְּשִׁלּוּשֵׁה עֵימּוֹתִים שׁוֹנִים; עֵימּוֹת נִכְרִי (מִצְרִי) - עֵבֶרִי, עֵימּוֹת עֵבֶרִי - עֵבֶרִי וְעֵימּוֹת נִכְרִי (מִדְיָנִי) - נִכְרִי (מִדְיָנִי). בְּכָל הַשְׁלֹשֶׁה עֵימּוֹתִים בּוֹחֵר מֹשֶׁה לִסְכָּן עֲצָמוֹ וּלְהִתְעַרֵּב, חוֹשׁ הַצַּדִּיק וְהָאֱמֶת בְּעַר בּוֹ, מֹשֶׁה לֹא יָכַל לִרְאוֹת חֹלֶשׁ מוֹכָה וּלְהִתְעַלֵּם מִכֶּךָ. שְׂמָא תֹאמַר עֶזֶר רַק לֵאחִיו נֹגַד הַמִּצְרִי "שְׁנֵי עֵבְרִים נִיצִים" יוֹכִיחוּ, שְׂמָא תֹאמַר אֵיכַפֵּת לוֹ רַק מֵאֶחָיו הַיְּהוּדִים וְאֵין הוּא רָגִישׁ לָאֲדָם בְּאִשֶּׁר הוּא בְּנוֹת מִדֵּין יוֹכִיחוּ. לְמַדְנָו א"כ, שְׂמִנְהִיג צִרִיךְ לִהְיוֹת יֹשֶׁר וְהַגּוֹן וְאֵף לְרֹדּוֹף יוֹשֶׁר זֶה וְלֹא לְעַמּוּד מִנְּגַד כְּשֶׁעוֹל מִתְרַחֵשׁ לִנְגַד עֵינָיו, צִרִיךְ הוּא לְרֹדּוֹף אֱמֶת וְצַדִּיק לֹא מוֹרָא וּלְלֹא פֶחַד

וכך מסכם האברבנאל את הדברים הנ"ל: "והנה נסמכו שלשת הספורים האלה, רוצה לומר, מהריגת המצרי ומן השני אנשים עברים נצים ומבנות מדין, אחרי ספור גדול משה בבית פרעה. לא מפני שהיו רצופים בזמן אחד, אלא להודיע מעלות משה ושלמותו. כי הוא נתגדל ראשונה בבית המלכות אשר לפרעה כדי שילמד טכסיסי המלוכה ודרכי ההנהגה והמלכות אשר הוא ממה שיאמץ לבבו ויגדל את רוחו שנמשך לו מזה היות לבו אמיץ בגבורים, לא ישיב מפני כל והבט אל עמל לא יוכל, לא במצרים וגם לא במדין. שהיה גר ובורח ולמדנו מזה שמה היה בטבעו ותכונתו צדיק וישר וגדול הלב והן המדות הראויות אל הנביא והמכינות אל הנבואה באמת.

לאחר שראינו את תכונות האופי של משה, כפי שעולים הדברים מפסוקי פרק ב', מגיעים אנו לפרק ג' הפרק המתאר את המפגש הראשון של משה עם הקב"ה - בסנה. מפגש מתרחש תוך כדי שיגרת יומו של משה ברעיית הצאן: "וַיִּמָּשֶׁה הָיָה רֹעֶה אֶת צֹאֵן יִתְרוֹ חֹתָנּוֹ כֹּהֵן מִדֵּין וַיִּנָּהֶג אֶת הַצֹּאֵן אַחֵר הַמִּדְבָּר וַיָּבֵא אֶל הָר הָאֱלֹהִים חֹרֶבָה: וַיֵּרָא מִלְּאֵף ה' אֵלָיו בְּלִפְתָּ אֵשׁ מִתּוֹךְ הַסִּינָה וַיֵּרָא וְהָיָה הַסִּינָה בְּעֹר בָּאֵשׁ וְהַסִּינָה אֵינָנו אֹכְלִי" ולאחר התגלות ה' למשה והסבר שה' שמע את זעקת בני ישראל מתבקש משה: "וְנִעַתָּה לָכֵה וְאַשְׁלַחְךָ אֶל פְּרַעָה וְהוֹצֵא אֶת עַמִּי בְּנִי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם"

חז"ל עומדים על הרגע המסוים שדוקא בו החליט הקב"ה להתגלות למשה, מה היה מיוחד באותו יום שהיה דומה לכל קודמיו ברעיית הצאן במדבר? מבאר המדרש: "משה לא בחנו הקב"ה אלא בצאן, אמרו רבותינו כשהיה משה רבנו רועה צאנו של יתרו במדבר ברח ממנו גדי ורץ אחריו עד שהגיע לחסית, כיון שהגיע לחסית נזדמנה לו בריכה של מים ועמד הגדי לשתות, כיון שהגיע משה אצלו, אמר, אני לא הייתי יודע שרץ היית מפני צמא, עיף אתה, הרכיבו על כתיפו והיה מהלך, אמר הקב"ה יש לך רחמים לנהוג צאנו של בשר ודם כך חייך אתה תרעה צאני ישראל" (שמות רבה ב', ב'). למדנו, שבנוסף לכל התכונות שציינו לעיל, המנהיג צריך לחוש רחמים על כל אחד ואחד מבני עמו.

לאחר שצינו את כל התכונות והמעלות שנדרשות ממנהיג, התכונה החשובה ביותר היא "מידת הענוה". וכך מובא בחז"ל: "גדולה ענוה שבה נשתבח משה רבינו שנאמר והאיש משה ענו מאד מה ת"ל מכל האדם? אלא ענו ואינו מתגאה במדה מן המדות שבני אדם רגילין להתגאות בה כגון המלכות והנבואה והחכמה, ואע"פ שהיו בו כל המדות הללו ענו מאד מכל האדם" (אוצר המדרשים עמ' ע"ח). רואים אנו שכל המידות הטובות; גבורה, צדק, יושר, חמלה ורחמים עלולים להתמסמס אם לא יזכור המנהיג שהוא בסך הכל שליח, ושהכל מאת ה' ומתוך כך יבצע את שליחותו בענוה.

יעקב קצב, כולל קהילתי "עולמות" שוהם

חידון עפ"י הא'-ב' לפרשת שמות.

א. שולחן עבודתו של הקדר שעליו מכינים כלי חרס.	ח. גרגירי אדמה דקים.	ע. כינוי למרים.
ב. כינוי לעם ישראל.	ט. השלימו: וַתֵּרָא אֹתוֹ כִּי ____ הוּא..	פ. עבודה קשה.
ג. מבניו של משה.	י. לשם ציוה פרעה להשליך את הבנים.	צ. אשת משה.
ד. אחד הפגעים במדבר.	כ. שאלה אישה משכנתה.	ק. האדמה אשר עמד עליה משה היתה אדמת...
ה. השלימו: " ____ נִתְחַכְמָה לוּ.."	ל. הברכה שמברך יתרו את משה בחזרתו למצרים.	ר. שוקת.
ו. כך מתחילה פרשת שמות.	מ. לשם ברח משה.	ש. מהמיילדות העבריות.
ז. חומר שציפה את התיבה וריחו רע.	נ. משה נס מפניו.	ת. בתוכה הונח משה.
ס. שיח קוצני.		

ויקם מלך חדש על מצרים

ויקם מלך חדש על מצרים [אשר לא ידע את יוסף] (שמות א, ח); רב ושמואל, חד אמר: חדש ממש, וחד אמר: שנתחדשו גזירותיו: מאן דאמר חדש ממש - דכתיב 'חדש';

ומאן דאמר שנתחדשו גזירותיו? מדלא כתיב 'וימת' וימלך? . ולמאן דאמר שנתחדשו גזירותיו, הא כתיב 'אשר לא ידע את יוסף', מאי 'אשר לא ידע את יוסף'? דהוה דמי כמאן דלא ידע ליה ליוסף כלל. (עירובין נג.)

לא מסתבר בעיני להניח כי ה"מלך החדש" הוא אותו פרעה שיוסף פתר לו את חלומו, שכן השעבוד החל מתי שהוא בטווח של 80 עד 139 שנה מפתרון החלום.

שכן, יוסף בן 30 שנה בעמדו לפני פרעה והוא נפטר בן 110 כלומר לפחות 80 שנה עברו מפתרון החלום ועד למועד המוקדם ביותר האפשרי לתחילת השעבוד. מאידך בני ישראל ישבו במצרים 210 שנים ומשה בן 80 ביציאת מצרים, ויעקב ובניו ירדו מצרימה 9 שנים לאחר פתרון החלום, ואם השעבוד החל רק סמוך ללידתו של משה הרי שעברו $210 + 9 - 80 = 139$ שנה מפתרון החלום ועד לתחילת השעבוד.

האמירה "נתחדשו גזירותיו" מביעה חוסר אמון באפשרות שמלכי גויים יכולים להיות ידידי אמת לע"י ולעניות דעתי שמואל (עקב ידידותו עם שבור מלכא ומן הסתם האמין לו, ברכות נו. , סנהדרין צח.) הוא זה שאמר "חדש ממש".

מכל מקום הנני רוצה לטעון כאן בעקבות פרופ' יהודה אליצור כי המשמעות של "ויקם מלך חדש" איננה פרסונלית אלא מתארת חילופי שלטון מהותיים.

יוסף בן מתייתו בספרו נגד אפיון (פסקה יד) מצטט היסטוריון מצרי בשם מנתוס:

מלך היה לנו, ושמו טימיוס, ובימי חרה בנו אף האלוקים – ואינני יודע את סבת הדבר – ופתאום באו מארצות המזרח אנשים בני-בלי-שם, וגברו חילים, ועלו על ארצנו למלחמה וכבשו אותה באפס יד ותפשו את נשיאי הארץ ואחרי זאת שרפו את הערים באכזריות חמה ואת מקדשי האלים החריבו עד היסוד, ובכל יושבי הארץ התעמרו בשנאה את אלה הכו נפש ואת אלה כבשו לעבדים עם טפם ונשיהם. ולאחרונה הקימו למלך איש אחד מאחיהם, ושמו סליטיס, (והשווה "ויוסף הוא השליט") והוא ישב בעיר נוף, ושם מסים על הארץ העליונה ועל התחתונה.... וכל עמם נקרא בשם הוקסוס. לאמר: המלכים הרועים, כי "הוק" בלשון הקדש הוא "מלך" – וסוס הוא "רועה", וככה נקראים הרועים גם בלשון העם, ובהתחבר שתי התבות יחדו יצא "הוקסוס"; ויש אומרים, כי היו האנשים האלה ערבים (עברים!).

פרופ' יהודה אליצור המתבסס גם על יוסף בן מתייתו טוען (ראה חומש דעת מקרא בראשית חלק ג, פתחי מבוא למגילת יעקב ובניו, עמ' יג - טו ואטלס דעת מקרא עמ' 92) כי:

עמים ממוצא שמי, לחלן עברים, שנהנו מטכנולוגיה עדיפה (מרכבות, סוסים מהירים, קשת ארוכת טווח, חרב כבדה, שיטות ביצורים) פלשו למצרים וכבשו אותה. למרות שהאליטה הזו סיגלה לה גינונים מצריים ואימצה את סדרי המלוכה הפרעוניים, הרי שהם נותרו במצרים כשליטים זרים ושנואים.

כאשר יוסף עומד לפני פרעה ופותר את חלומו הסתבר כי מוצאו עברי ולכן הוא ראוי להסתופף בקרב האליטה השמית, והוא וכל משפחתו יעקב בבואה מצרימה הופכים לבעלי ברית של השלטון העברי המושל במצרים. בפרשיות האחרונות של ספר בראשית מדגישה התורה את האבחנה בין העברים למצרים ואת התיעוב ההדדי בין השליטים העברים לעם הארץ המצרי.

ויוסף הורד מצרימה ויקנהו פוטיפר סריס פרעה שר הטבחים איש מצרי מיד הישמעאלים אשר הורדהו שמה (בראשית לט א). בתחילת דרכו במצרים יוסף חסר המעמד נמכר לעבד לשר הטבחים, מצרי הסתופף בחוגי השלטון העברים. ושם אתנו נער עברי עבד לשר הטבחים ונספר לו ויפתר לנו את חלמתינו איש כחלמו פתר (בראשית מא יב)

מדברי שר המשקים עולה בעיה מעמדית – כיצד יתכן שנער עברי יהיה עבד לשר הטבחים שהוא מצרי (בן המעמד הנמוך)? פרעה מתרשם מיוסף, מזהה כי הוא עברי, בעל ברית, וממנה אותו לשליט על ארץ מצרים. ויאמר פרעה אל יוסף אני פרעה ובלעדיך לא ירים איש ידו ואת רגלו בכל ארץ מצרים: ויקרא פרעה שם יוסף צפנת פענח ויתן לו את אסנת בת פוטי פרע כהן אן לאשה ויצא יוסף על ארץ מצרים (בראשית מא מד).

וישימו לו לבדו ולהם לבדם ולמצרים האכלים אותו לבדם כי לא יוכלון המצרים לאכל את העברים לחם כי תועבה הוא למצרים (בראשית מג ב).

בפשטות ניתן להבין שהמצרים נמנעים לאכול יחד עם בני יעקב, אך מסתבר שהמצרים שונאים את הכובשים העברים בני המעמד השליט והם נמנעים מלאכול איתם ולהיפך. ולפיכך כוונת הפסוק בעיני היא שהמצרים נמנעו מלאכול בעיקר עם יוסף בן המעמד השליט.

והקל נשמע בית פרעה לאמר באו אחי יוסף וייתב בעיני פרעה ובעיני עבדיו: ויאמר פרעה אל יוסף אמר אל אחיך זאת עשו טענו את בעירכם ולכו באו ארצה כנען: וקחו את אביכם ואת בתיכם ובאו אלי ואתנה לכם את טוב ארץ מצרים ואכלו את חלב הארץ (בראשית מה טז)

פרעה מזהה את בית יעקב העברים כבעלי ברית פוטנציאליים ומזמין אותם למצרים.

והיה כי יקרא לכם פרעה ואמר מה מעשיכם ואמרתם אנשי מקנה היו עבדיך מנעורינו ועד עתה גם אנחנו גם אבותינו בעבור תשבו בארץ גשן כי תועבת מצרים כל רעה צאן (בראשית מו לג).

העברים, המכונים היקסוס (המלכים הרועים) בפי ההיסטוריונים היווניים, שלטו במצרים כ 140 שנה עד שהובסו וגורשו ממצרים על ידי המצרים שהתקוממו. עתה קם מלך חדש על מצרים. פרעה החדש, המצרי, מוצא בארצו את בני ישראל (שפרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד), בני בריתם של השליטים העברים ששעבדו את ארצו במשך דורות ורואה בהם סיכון בטחוני ולכן:

ויאמר אל עמו הנה עם בני ישראל רב ועצום ממנו: הבה נתחכמה לו פן ירבה והיה כי תקראנה מלחמה ונוסף גם הוא על שנאינו ונלחם בנו ועלה מן הארץ (שמות א, ט).

ואמנם אמרו חז"ל א"ר אבא א"ר יוחנן ראוי היה יעקב אבינו לירד למצרים בשלשלאות של ברזל אלא שזכותו גרמה לו דכתיב (הושע יא, ד) בחבלי אדם אמשכם בעבותות אהבה ואהיה להם כמרימי עול על לחיהם ואט אליו אוכיל. (שבת פט:).

ואכן, ריבונו של עולם מנהיג את עולמו בהנהגה טבעית ונסתרות דרכיו, ויברך אותנו בגאולה שלמה כגאולת מצרים בשעתה.

שבת שלום, בני אדורם.

בס"ד הגיליון יוצא בחסות:

צביקה

טכנאי מחשבים

מומחה בעל ניסיון של 20 שנים בתחום!

פיתרון תקלות חומרה ותוכנה במחשב, פרמוט והתקנה.
הקמת רשתות ביתיות, הגברת טווח wifi ב 50% לפחות.
יעוץ חינם בקניית מחשב חדש.

שרות Door to Door

מנעולן

החלפת צילינדר לכול סוגי הדלתות+איזון.
פריצת דלתות רכבים וכספות
שרות מהיר!

צביקה-חיים גרוס - 0545-933248

מזל טוב!

לתמי גרינברג (שוהם)

ורון שפירא (קיבוץ עין הנציב)

לנישואיהם!

לאורנה ויוני הולצר

לאירוסי הבן

עמיחי עב"ל נעמה!

בית מדרשישי ע"ש אלון טבח

סוגיות רוחניות בפרשת השבוע עם הרב סתיו

מתקיים מדי יום שישי בשעה 8:00 בזום

נושא השבוע:

פרשת שמות -

וכאשר יענו אותו כן ירבה

פרשת שמות

שיר ליום השבת עם הרב סתיו

מבט חדש על שירי השבת
ורעיון חסידי משמעותי לפרשה
בליווי מוסיקלי של אבי תורג'מן

מדי יום חמישי בשעה 21:30
בזום ובדף הפייסבוק: "רבנות מקומית שוהם"
השבוע: מנוחה ושמחה - באומר ובצליל

קהילת שוהם משתתפת בצערם של

משפחת סילברמן עם מות יחיאל סילברמן ז"ל

וליוסי אוחיון עם מות אחיו-

מכלוף אוחיון ז"ל